

بررسی تأثیر شاخص های حسابداری بر ارزش سهامداران در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر محمد رضا نیکبخت^۱، دکتر سید جلال الدین حسینی غنچه^۲ و احمد گنجی میرزایی^۳

۱-دانشیار گروه حسابداری دانشگاه تهران، تهران، ایران،

۲- استادیار گروه ریاضی دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، قزوین، ایران

۳-دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، مؤسسه آموزش عالی تاکستان، تاکستان، ایران (نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات)

a.ganjimirzaie@gmail.com

چکیده

این تحقیق به اهمیت شاخص های حسابداری (چرخش شرکای مؤسسه حسابداری، اندازه مؤسسه حسابداری، تخصص مؤسسه حسابداری در صنعت، واحد حسابداری داخلی) بر ارزش سهامداران تأکید می نماید و نمایانگر این است که مدیران شرکتها می توانند، ارزش افزوده اقتصادی ایجاد شده برای سهامداران را با بهبود محیط اطلاعاتی خود از طریق انتخاب حسابرس متخصص، اندازه مؤسسه حسابداری، وجود واحد حسابداری داخلی، و عدم تغییر حسابرس تا زمان مجاز (حداکثر ۴ سال در ایران) افزایش دهند. ادبیات موجود چرخش شرکا، اندازه و تخصص مؤسسه حسابداری و وجود حسابداری داخلی را با کیفیت حسابداری مرتبط می داند و کیفیت حسابداری نیز با ارزش سهامداران رابطه دارد. به همین منظور ارزش افزوده اقتصادی به عنوان معیاری برای محاسبه ارزش سهامداران انتخاب شده است. جامعه آماری پژوهش، شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی دوره زمانی ۱۳۸۹ لغایت پایان سال ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت در اجرای نهایی مدل با توجه به معنی داری کل مدل و نیز معنی داری تک تک ضرایب مدل نهایی استخراج گردیده است.

واژه های کلیدی: ۱- اندازه مؤسسه حسابداری ۲- تخصص مؤسسه حسابداری در صنعت ۳- واحد حسابداری داخلی ۴- چرخش شرکای مؤسسه حسابداری ۵- ارزش سهامداران ۶- ارزش افزوده اقتصادی

مقدمه

طی سالهای اخیر تحولات عمده ای در محیط های کسب و کار در عرصه جهانی پدید آمده که تاثیرات عمیق و متعددی بر کارکرد و فعالیت شرکتها بر جای گذاشته است. از جمله این تحولات می توان به توسعه اقتصادی مبتنی بر دانش و سرمایه های فکری، افزایش رقابت و ریسک شرکتها، تحول سریع در فناوری اطلاعات، توجه به توسعه پایدار، اهمیت یافتن مسؤلیتهای اجتماعی و رعایت اخلاق سازمانی اشاره کرد. با توسعه و تعمیق این عناصر در عرصه اقتصادی و تاثیر آنها بر نحوه اداره شرکتها، ادامه حیات و پایداری آنها بیش از پیش در گرو ارزش آفرینی برای همه ذینفعان است. تحقق اهداف و استراتژیهای ارزش آفرین نیازمند سیستمهای دقیق و اطمینان بخش سنجش عملکرد و کنترل است، مکانیزمها و سازوکارهای مناسب برای پیشبرد و نتیجه گیری مطلوب از برنامه ها، لازمه تحقق برنامه ها و اهداف تعیین شده است. راهبری اصولی و نظام مند این مکانیزم ها و سازوکارها و اعمال کنترل اثربخش برای پیشبرد برنامه ها و تحقق اهداف سازمانی مستلزم استقرار و بهره برداری از سیستمهای حسابرسی داخلی است. برقراری و پیاده سازی حسابرسی داخلی نقطه شروع سیستم مدیریت پیشرفته است. حسابرسی داخلی یکی از حلقه های زنجیره ارزش آفرینی در سازمانهای مدرن است که در چارچوب نظام راهبری شرکتی نقش مهمی در توسعه پایدار شرکت ایفا می کند. (نظامنامه حسابرسی داخلی خرداد ۱۳۸۷). اقتصاد به هم پیوسته جهانی، پارادایم جدیدی در مفهوم ارزش بنگاه از منظر سهامداران پدید آورده است. دیگر، داراییهای مشهود و نقدینگی، منشاء اولیه و اصلی ارزش بنگاه را تشکیل نمی دهند و عواملی همانند داراییهای نامشهود و الگوی نوین سازمانی مبتنی بر استراتژی مداری و ارزش آفرینی است که مورد توجه سهامداران برای ارزش گذاری واحد تجاری است (راپاپورت^۱، ۱۹۹۸). سهامداران همواره نیازمند اطلاعاتی هستند که بتوانند برای ارزیابی تصمیمات خود از آنها بهره گیرند. تصمیمات باید از لحاظ مالی و دیدگاه تحلیل گرمالی به گونه ای باشد که در شرکت ارزش ایجاد کند. یکی معیارهای که در حال حاضر مورد توجه مدیریت مالی و حسابداری مدیریت قرار دارد، مفهوم ارزش افزوده اقتصادی است. با این معیار میتوانیم سود اقتصادی شرکت را به صورت صحیح اندازه گیری کنیم، بنابراین معیار مناسبی برای سنجش کارایی عملیات شرکت محسوب میشود (خدا پرست، ۱۳۸۹). با توجه به تحولات اخیر در حرفه حسابرسی در ایران و گسترش بازارهای مالی و افزایش نیاز روزافزون به اطلاعات مالی معتبر و با توجه به ضرورت ارزیابی صحیح عملکرد مدیران در تبیین ارزش ایجاد شده برای سهامداران، انجام یک تحقیق که تاثیر شاخص های حسابرسی بر ارزش سهامداران را مورد بررسی قرار دهد، ضروری است. با توجه به اهمیت تاثیر شاخص های حسابرسی بر ارزش سهامداران شرکت و در مجموع اقتصاد جامعه، در این تحقیق درصد این هستیم که با بررسی اثرهای تاثیر شاخص های حسابرسی بر ارزش سهامداران، مدیران و سهامداران را تشویق به انتخاب حسابرسی با کیفیت تر نماییم. مطالعه های اکتشافی و بررسی پژوهشهای موجود نشان می دهد در مورد اینکه، آیا مدیران و سهامداران در تصمیم گیریهای اقتصادی خود، تاثیر شاخص های حسابرسی را لحاظ می نمایند یا خیر، پژوهشی در ایران انجام نشده است، به نظر می رسد که این پژوهش، اولین پژوهشی باشد که به بررسی تاثیر شاخص های حسابرسی بر ارزش سهامداران در شرکتها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. در این تحقیق از معیار ارزش افزوده اقتصادی به عنوان معیاری برتر که با خلق ارزش در واحدهای اقتصادی ارتباط بیشتری دارد، استفاده شده است. دستاورد نوین این تحقیق تاثیر شاخص های حسابرسی بر ارزش سهامداران است، که باب جدیدی در این حوزه ایجاد و توجه مدیران و سهامداران را بر انتخاب حسابرسی با کیفیت جلب می نماید

¹. Rappaport

پیشینه پژوهش پیشینه نظری

وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل اتکا که محصول یک سیستم گزارشگری جامع و مناسب می باشد، از ارکان ارزیابی وضعیت و عملکرد یک شرکت و تصمیم گیری در مورد سرمایه گذاری در شرکت به حساب می آید. در هر رویداد اقتصادی، سرمایه گذاران برای تصمیم گیری نیازمند اطلاعات قابل اتکا هستند. از دیدگاه سرمایه گذاران، اطلاعاتی قابل اتکا تلقی می شود که یک سازمان مستقل بر فرایند گزارشگری شرکتها و مرکز ثقل این فرایند یعنی صورتهای مالی، نظارت نمایند. نمونه ای از اینگونه سازمان ها مستقل، موسسات حسابرسی می باشند. برای صورت های مالی گزارش شده ارزش افزوده فراهم می کنند، زیرا نتایج بررسی مربوط بودن و قابلیت اتکا محتوای صورتهای مالی را گزارش می دهد. با توجه به جایگاه و نقش موسسات حسابرسی در تصمیمات استفاده کنندگان، کیفیت حسابرسی به عنوان عامل کلیدی در تهیه گزارش های حسابرسی، مورد توجه استفاده کنندگان قرار می گیرد. مدیریت برای حفظ ارزش واحد تجاری باید تلاش کند بازده مورد انتظار را حداقل به سطح هزینه سرمایه برساند. سهامداران نیز در تعیین نرخ بازده مورد انتظار خود بر صورتهای مالی شرکت اتکا می کنند. بنابراین قابلیت اتکا صورتهای مالی گزارش شده می تواند در برآورد بازده مورد انتظار سهامداران موثر است. از طرف دیگر، قابلیت اتکا صورتهای مالی با انجام حسابرسی امکان پذیر خواهد بود. (خدای پور و همکاران، ۱۳۹۲)

حرفه حسابرسی داخلی

حرفه حسابرسی داخلی، طی دوره های متمادی، گسترش یافته است. از آنجایی که سازمانها، از لحاظ اندازه و پیچیدگی رشد کرده و بزرگ شده اند، و فعالیتهای آنها به لحاظ جغرافیایی، بسیار گسترده و پراکنده شده است، مدیران ارشد آنها دیگر، به تنهایی قادر نبودند تا فعالیتهای تحت مسئولیت خود را راهبری نمایند، نمی توانستند با افرادی که مستقیماً به آنها گزارش می دادند، ارتباط مستقیم و مناسبی، برقرار نمایند. این دور بودن مدیران ارشد از فعالیتهای تحت مسئولیت، باعث شده تا به افراد دیگری در سازمان نیازمند باشند تا آنها را از طریق بررسی و ارزیابی فعالیتهای وارائه گزارش نتایج حاصل از این گونه بررسی ها، یاری دهند. این افراد، با انجام انواع فعالیتهای حسابرسی داخلی، این مساعدتها را انجام می دهند. این گونه فعالیتهای، به تدریج و در طول زمان رسمیت یافته و با تاسیس انجمن حسابرسی داخلی، فعالیتهای حسابرسی داخلی، به یک حرفه تخصصی، تبدیل شده است. اجماع و توافق آرای میان متخصصین این حرفه، در ارتباط با نقش واحد حسابرسی داخلی، و مفاهیم بنیادی و فعالیتهای حسابرسی داخلی، به تدریج شکل گرفته است. (کورت اف ریڈینگ و همکاران، ۲۰۰۹)

چارچوب بین المللی فعالیتهای حرفه ای، تنها رهنمود شناخته شده حرفه حسابرسی داخلی در سرتاسر جهان است و حاوی نکات قابل توجهی در خصوص عناصر اصلی اجرای خدمات حسابرسی داخلی است که به ایجاد ارزش افزوده، می انجامد. عناصر چارچوب بین المللی فعالیتهای حرفه ای، شامل رهنمود اجباری (تعریف حسابرسی داخلی، آیین رفتار حرفه ای، و استانداردها) و رهنمود قویا توصیه شده (توصیه های عملی، گزارشهای تفصیلی سیاستها، و راهنمائیهای عملی) است. (کورت اف ریڈینگ و همکاران، ۲۰۰۹) چارچوب بین المللی فعالیتهای حرفه ای تعریف زیر را از حسابرسی داخلی، ارائه می دهد:

"حسابرسی داخلی، یک فعالیت مستقل و بیطرفانه، اطمینان بخش، و مشاوره است که به منظور ایجاد ارزش افزوده و بهبود عملیات سازمان، طراحی و اجرا می شود. حسابرسی داخلی، با اعمال رویکردی سیستماتیک و نظام مند، برای ارزیابی و ارتقای اثر بخشی فرایندهای مدیریت ریسک، کنترل، نظام راهبری، سازمان را در تحقق هدفهایش، یاری می کند." این تعریف، مشخص می کند که هدف نهایی از حرفه حسابرسی داخلی، به طور کلی و هر واحد حسابرسی داخلی بطور خاص، ایجاد ارزش افزوده در سازمان از طریق ایجاد اطمینان و انجام خدمات مشاوره، می باشد. (کورت اف ریڈینگ و همکاران، ۲۰۰۹)

اندازه موسسه حسابداری

دانجلو (۱۹۸۱) معتقد است که موسسه های حسابداری بزرگتر، انگیزه قویتری برای ارزیابی حسابرسی با کیفیت بالاتر دارند، زیرا علاقه مند هستند که شهرت بهتری در بازار به دست آورند و از آنجا که تعداد مشتریانشان زیاد است، نگران از دست دادن مشتری نیستند. تصور بر این است که چنین موسسه هایی به دلیل دسترسی به منابع و امکانات بیشتر برای آموزش حسابرسان خود و انجام آزمونهای مختلف، خدمات حسابداری را با کیفیت بالاتری ارائه می کنند. (خورنا و رامن، ۲۰۰۴) دریافتند که صاحبکاران موسسه های حسابداری بزرگ، هزینه سرمایه کمتری نسبت به صاحبکاران سایر موسسه های حسابداری در ایالات متحده آمریکا دارند. (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۹۲)

(فرناندو و همکاران، ۳، ۲۰۱۰) به بررسی تاثیر ویژگیهای کیفی حسابداری (اندازه حسابرس، تخصص صنعت حسابرس و دوره تصدی حسابرس) بر هزینه حقوق صاحبان سهام شرکت پرداختند. آنها در این تحقیق نشان دادند که اندازه، تخصص صنعت و دوره تصدی حسابرس دارای یک رابطه منفی با هزینه حقوق صاحبان سهام صاحبکار است. به عبارتی با افزایش کیفیت حسابداری، هزینه حقوق صاحبان سهام شرکت کاهش می یابد (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۹۲)

تخصص موسسه حسابداری

مطالعات گذشته نشان دهنده رابطه مثبتی بین تخصص حسابرس در صنعت و کیفیت حسابداری می باشند. تخصص بر مبنای آموزش و یا تجربه عملی می باشد که از حسابداری در یک صنعت خاص به دست می آید. انتظار می رود که حسابرسان دارای تخصص در صنعت دارای دانش به خصوصی در صنعت خاصی باشند که به آنها این امکان را دهد که خطاها و تحریفات صورتهای مالی را بهتر کشف کنند و کیفیت حسابداری را بهبود دهند. صاحبکاران حسابرسان متخصص در صنعت، نسبت به صاحبکاران حسابرسان غیر متخصص، دارای قدر مطلق اقلام تعهدی غیر اختیاری کمتر و ضریب واکنش سود بزرگتر در تاریخ اعلام سود می باشند و رابطه مثبتی بین بکارگیری حسابرس متخصص در صنعت و درک تحلیلگران از کیفیت افشا وجود دارد. (ابراهیمی کردلر و رحمتی، ۱۳۹۳)

تخصص حسابرس نیز می تواند برای سنجش کیفیت حسابداری مناسب باشد. در مورد رابطه بین تخصص حسابرس و حق الزحمه حسابرس چندین دیدگاه وجود دارد. گروهی معتقدند که حسابرسان متخصص به دلیل برخورداری از دانش تخصصی از شرایط صنعت صاحبکار، توانایی بیشتری در ارائه حسابداری با کیفیت تر برای کاهش ریسک اطلاعاتی دارند. به بیان دیگر، آنان توانایی کسب ارزش افزوده بیشتری را دارند. دیدگاه بعدی در رابطه با ارتباط بین تخصص حسابرس و حق الزحمه حسابرسی بر پایه معیارهای اقتصادی استوار است، که بیانگر کارایی عملیاتی حسابداری است (واعظ و همکاران، ۱۳۹۲).

چرخش شرکا و موسسات حسابداری

مطالعات دوره تصدی حسابرس به بررسی این امر می پردازند که آیا مدت طولانی رابطه حسابرس - صاحبکار بر کیفیت حسابداری تاثیر دارد یا خیر. استدلالی که در جهت تغییر حسابرس عنوان می شود این است که دوره تصدی بلند مدت استقلال حسابرس را خدشه دار می کند. همچنین استدلال می شود که دوره تصدی بلند مدت تر باعث آشنایی بیشتر حسابرس با عملیات تجاری و مسائل گزارشگری حسابرس می شود و بدین گونه کیفیت حسابداری افزایش می یابد. (ابراهیمی کردلر و رحمتی، ۱۳۹۳)

در ایران، فرآیند چرخش موسسات حسابداری در سالهای گذشته به دلیل محدود بودن انجام فعالیت حسابداری توسط چند موسسه بزرگ از جمله، موسسه حسابداری صنایع ملی و سازمان برنامه، موسسه حسابداری بنیاد مستضعفان و موسسه حسابداری شاهد به شکل مدون و رسمی و در قالب مفاد قانونی وجود نداشت و فقط گروههای حسابداری مسوول انجام تعدادی

2 . Khurana and Raman,

3 . Fernando

از کارهای خاص با نظر مدیران موسسه مورد چرخش قرار می‌گرفتند. پس از ادغام موسسات یادشده و تشکیل سازمان حسابرسی، به دلیل تنوع صاحب‌کاران و زیاد بودن تعداد آن‌ها و به منظور اعمال کنترل و بررسی بیشتر، گروه‌های حسابرسی مسوول انجام کار در دوره‌های زمانی با میانگین سه سال مورد چرخش قرار می‌گیرند. این جابه‌جایی ممکن است مسوولیت انجام حسابرسی یک شرکت را از یک مدیر سلب و به مدیر دیگری در داخل سازمان حسابرسی محول کند. فرآیند چرخش تنها بین گروه‌های مختلف در درون سازمان حسابرسی انجام می‌شود و در زمره قانون چرخش موسسات حسابرسی همگام و هم مفهوم با سایر کشورها قرار نمی‌گیرد.

در تاریخ ۸ مرداد ۱۳۸۶، سازمان بورس و اوراق بهادار تهران در اجرای بیست و چهارمین مصوبه شورای عالی آن سازمان، در راستای حمایت از حقوق و منافع سرمایه‌گذاران، سامان‌دهی و توسعه بازار اوراق بهادار و نظر به ضرورت نظارت عالیه بر امور بازار سرمایه، دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار را تصویب کرد. در این دستورالعمل، چرخش منظم موسسات و شریک حسابرسی در دوره زمانی چهار ساله الزامی شد. تصویب دستورالعمل یادشده برای کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفت.

ارزش سهامداران

تجزیه و تحلیل ارزش سهام سهامداران یکی از روش‌هایی است که از آن به عنوان جایگزین معیارهای سنتی سنجش کسب و کار استفاده می‌شود. این تجزیه و تحلیل ارزش یک شرکت را از طریق سودی محاسبه می‌کند که در اختیار سهامداران خود قرار می‌دهد و مبتنی بر این نگرش است که هدف مدیران شرکت، به حداکثر رساندن ثروت سهامداران شرکت می‌باشد. این چک لیست، محاسبات مالی در انجام تجزیه و تحلیل ارزش سهام سهامداران را معرفی کرده و شما در قبال اجرای آن راهنمایی می‌نماید. (میثاق مدیران، ۱۳۸۶)

تجزیه و تحلیل ارزش سهام سهامداران، یک روش تجزیه و تحلیل مالی است که ارزش سهام سهامداران را بر اساس برآورد مجموع ارزش ناخالص یک شرکت بر مبنای جریان نقدی آتی و فعلی و تقسیم این رقم بر تعداد سهام سهامداران محاسبه می‌کند. عدد حاصله نمایانگر ارزش شرکت برای سهامداران است. مفهوم اصلی و زیربنایی تشکیل دهنده ارزش سهام سهامداران آن است که یک شرکت تنها زمانی به ارزش سهام سهامدارانش می‌افزاید که سود آن فراتر از هزینه‌هایش باشد. وقتی میزان ارزش سهام سهامداران مشخص شد، می‌توان اهداف رشد و توسعه بیشتر را تعیین کرد و می‌توان از ارزش سهام سهامداران به عنوان معیاری برای مدیریت عملکرد استفاده کرد. (میثاق مدیران، ۱۳۸۶)

پیشینه تجربی

پژوهش‌های داخلی

در ایران پژوهش‌های محدودی در این زمینه انجام شده است و اکثر پژوهش‌های انجام شده در رابطه با کیفیت حسابرسی است که به شرح زیر ارائه می‌گردد.

مهرانی و جمشیدی (۱۳۹۴) در بررسی عوامل موثر بر تعیین حق الزحمه حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند کیفیت حسابرسی و تخصص صنعت حسابرسی یکی از عوامل موثر بر تعیین حق الزحمه حسابرسی است و با حق الزحمه دریافتی رابطه مثبتی دارد.

برزگری خانقاه و اکرمی (۱۳۹۳) پژوهش تحت عنوان " رفتار شناسی کیفیت حسابرسی بر ارزش گذاری سهام " نتایج آماری حاصل از تجزیه و تحلیل داده های مربوط به ۱۰۷ شرکت که در طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۱۰ اقدام به عرضه عمومی اولیه سهام در بورس اوراق بهادار تهران نموده بودند، مبین ارتباط معکوس (منفی) معنادار میان ارزش گذاری زیر قیمت و کیفیت حسابرسی (اندازه مؤسسه حسابرسی، دوره تصدی حسابرسی) در شرکت های مورد بررسی در سطح اطمینان ۹۵٪ می باشد.

نتایج این تحلیل نشان می دهد که در شرکت هایی که دارای کیفیت بالای حسابداری بوده اند، میزان ارزشگذاری زیر قیمت به طور معناداری کمتر از سایر شرکت ها بوده است.

ابراهیمی میمند و زمانی (۱۳۹۳) پژوهش تحت عنوان "تاثیر کیفیت حسابداری، ساختار مالکیت و ساختار هیات مدیره بر رابطه بین سود و بازده سهام". نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که مالکیت سهامداران نهادی به عنوان بخشی از ساختار مالکیت توان اثرگذاری بر بازده سهام و همچنین بهبود در ارتباط ارزشی سود حسابداری را دارد. این اثر مثبت و معنادار از این جنبه قابل تفسیر است که سهامداران نهادی در بورس اوراق بهادار بر عملکرد شرکتها نظارت و رفتار مدیران را پایش میکنند (مطابق نظریه اثر پایشی).

صفرزاده (۱۳۹۳) پژوهش تحت عنوان "نقش ویژگی های حسابداری در بهبود کیفیت سود" انجام دادند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که رابطه میان ویژگی های حسابداری و کیفیت سود تک بعدی نیست؛ به عبارت دیگر، هر کدام از معیارهای کیفیت سود از زاویه ای خاص به این موضوع می پردازند که نتایج آنها گاهی ضد و نقیض است. لذا به طور مستقیم نمی توان یکی از دو فرضیه رقیب پیرامون ارتباط میان ویژگی های حسابداری و کیفیت سود را تأیید نمود.

احمدی و جمالی (۱۳۹۲) پژوهش تحت عنوان "تأثیر کیفیت حسابداری بر بازده آتی سهام شرکتها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" یافتههای پژوهش بیانگر وجود رابطه مثبت معناداری بین تخصص حسابداری و اندازه مؤسسه حسابداری با بازده آتی سهام و وجود رابطه منفی معناداری بین دوره تصدی حسابداری و بازده آتی سهام بوده است.

ابراهیمی کردلر و رحمتی (۱۳۹۲) پژوهش تحت عنوان "بررسی رابطه اندازه، دوره تصدی و تخصص حسابداری در صنعت با نقد شونددگی سهام" نتایج پژوهش نشان می دهد که هنگامی که از رتبه نقد شونددگی برای عملیات کردن نقد شونددگی استفاده می شود، در سطح اطمینان ۹۵٪ اندازه حسابداری با نقد شونددگی سهام رابطه مثبت و معناداری دارد. اما دوره تصدی و تخصص حسابداری در صنعت با نقد شونددگی رابطه مثبت اما غیر معناداری دارند.

حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۲) پژوهش تحت عنوان "بررسی تاثیر عوامل کیفی حسابداری بر ارزیابی عملکرد مدیریت در تبیین ارزش ایجاد شده برای سهامداران" انجام دادند پرداخت. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین تخصص صنعت حسابداری و دوره تصدی حسابداری با ارزش افزوده اقتصادی شرکت رابطه مثبت معناداری وجود دارد. به عبارتی در صورت استفاده از خدمات حسابداری متخصص صنعت و همچنین با افزایش دوران تصدی حسابداری، ریسک اطلاعاتی شرکت کاهش و با کاهش ریسک اطلاعاتی، بازده مورد انتظار سهامداران کاهش می یابد. کاهش بازده مورد انتظار سهامداران، کاهش هزینه سرمایه و در نهایت افزایش ارزش افزوده اقتصادی را برای شرکت به دنبال خواهد داشت.

بادآور و تقی زاده (۱۳۹۲) رابطه بین کیفیت حسابداری و کارایی سرمایه گذاری را بررسی کردند. نتایج نشان داد که کیفیت حسابداری با بهبود محیط اطلاعاتی و کاهش انتخاب نادرست و خطر اخلاقی در تصمیم گیریهای مدیریت، به اثربخشی تصمیم گیریهای سرمایه گذاری مدیریت در بهبود پروژهها و در نهایت به کارایی سرمایه گذاریهای شرکت کمک میکند.

در تحقیقی آقایی و ناظمی اردکانی (۱۳۹۱) به بررسی تخصص حسابداری در صنعت و مدیریت اقلام تعهدی اختیاری پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد شرکتهایی که حسابداری آنها، متخصص صنعت است دارای سطح مدیریت اقلام تعهدی اختیاری پایینتر میباشدند

ملکیان و همکاران (۱۳۹۰) رابطه کیفیت حسابداری و اختلاف قیمت خرید و فروش سهام را مورد بررسی قرار دادند. یافتههای پژوهش بیانگر این مسئله است که بین مؤسسههای بزرگ حسابداری و اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام، رابطه معنادار وجود ندارد؛ اما بین تعداد سالهای متوالی حسابداری و اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام، رابطه منفی و معنادار وجود دارد

پژوهش‌های خارجی

چوی و همکاران^۴ (۲۰۱۵) با تمرکز بر اندازه دفتر کار در یک موسسه حسابداری، سطح تخصص را محدود کردند و به این نتیجه رسیدند که موسسات حسابداری بزرگ در مقایسه با موسسات کوچک حق الزحمه و کیفیت سود بالاتری دارند. این امر بیانگر این است که موسسات بزرگ در مقایسه با موسسات کوچک، تخصص و تجربه جمعی ارزشمندتر در حسابداری شرکت های سهامی دارند.

لیت و همکاران^۵ (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان "تاثیر تغییر شریک‌های حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی" به این نتیجه رسیدند که تغییر شریک‌های حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر معکوس دارد.

بروکس و همکاران^۶ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان "چرخش موسسه حسابداری و کیفیت حسابداری" به این نتیجه رسیدند که چرخش موسسه حسابداری بر کیفیت حسابداری تاثیر معناداری دارد.

ام‌جی‌بیم و همکاران^۷ (۲۰۱۲) در پژوهشی به "بررسی رابطه بین چرخش شریک‌های حسابداری و کیفیت حسابداری" پرداختند که نتایج حاصل از پژوهش آنها حاکی از آن بود که بین چرخش شریک‌های حسابداری و کیفیت حسابداری رابطه معناداری وجود ندارد. الستیور و همکاران^۸ (۲۰۱۱) به مطالعه این موضوع پرداختند که آیا می‌توان تفاوت کیفیت حسابداری چهار موسسه بزرگ در مقابل چهار موسسه غیر بزرگ را به مشخصات صاحبکاران نسبت داد؟ نتایج نشان می‌دهد که تفاوت در این موارد بین چهار موسسه بزرگ و چهار موسسه غیر بزرگ حسابرسان تا حد زیادی با خصوصیات صاحبکاران و به طور خاص با اندازه صاحبکار منطبق است.

فرنادو و همکاران^۹ (۲۰۱۰) رابطه بین ویژگی‌های کیفیت حسابداری، اندازه شرکت و هزینه حقوق صاحبان را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که بین اندازه موسسه حسابداری، دوره تصدی حسابداری و تخصص حسابداری در صنعت با هزینه حقوق صاحبان سهام رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

حکیم و عمری^{۱۰} (۲۰۱۰) رابطه بین کیفیت حسابداری مستقل و شکاف بین قیمت پیشنهادی خرید و فروش را مورد بررسی قرار دادند. آنها دریافتند که بین شکاف بین قیمت پیشنهادی خرید و فروش با بکارگیری موسسات حسابداری بزرگ و متخصص در صنعت رابطه منفی و با دوره تصدی حسابداری رابطه مثبت دارد.

گول و همکاران^{۱۱} (۲۰۰۹) به بررسی تأثیر تخصص حسابداری در صنعت بر رابطه بین دوره ابقای حسابداری و کیفیت سود می‌پردازند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد رابطه بین دوره کوتاه مدت ابقای حسابداری و کیفیت ضعیف تر سود برای صاحبکارانی که توسط حسابرسان متخصص صنعت رسیدگی می‌شوند نسبت به دیگران ضعیف تر است.

فرضیه‌های پژوهش

نتایج و قواعد حاصل از فرض‌ها را که با استفاده از روابط و دلایل منطقی از یک پدیده بدست آمده، فرضیه می‌گویند. فرضیه از سوالات تحقیق اشکار می‌شود. با توجه به سوالات این تحقیق، فرضیه‌ها به صورت زیر مطرح می‌شود:

فرضیه اصلی: شاخص‌های حسابداری بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

- 4 . Choi et al
- 5 . Li et al
6. Brooks et al.
7. Mgbame et al.
- 8 . Alastair et al
- 9 . Fernando et al,
- 10 . Hakim and Omri
- 11 . Gul et al

فرضیه فرعی ۱: چرخش شرکای موسسه حسابرسی بر ارزش سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران آنان تاثیر معنا داری دارد.

فرضیه فرعی ۲: اندازه موسسه حسابرسی بر ارزش سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معنا داری دارد.

فرضیه فرعی ۳: تخصص موسسه حسابرسی در صنعت بر ارزش سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معنا داری دارد.

فرضیه فرعی ۴: وجود واحد حسابرسی داخلی بر ارزش سهامداران شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معنا داری دارد.

مدل یا چارچوب مفهومی، عملیاتی یا تحلیلی پژوهش:

در پژوهش حاضر، ارزش سهامداران بعنوان تابعی از شاخص های حسابرسی در نظر گرفته می شود. به عبارت دیگر، خواهیم داشت:

(شاخص های حسابرسی) = f ارزش سهامداران

مدل ریاضی فرضیه اصلی

$$SV_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 AI_{i,t} + \beta_2 AGE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 PROF_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \varepsilon_0$$

مدل ریاضی فرضیه های فرعی

$$SV_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 AFS_{i,t} + \beta_2 IAU + \beta_3 AFPR + \beta_4 AFPI + \beta_5 AGE_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 PROF_{i,t} + \beta_8 SIZE_{i,t} + \varepsilon_0$$

که در رابطه بالا:

SV (Stockholders value): ارزش سهامداران،

AI (Auditing Indexes): شاخص های حسابرسی

اندازه موسسه حسابرسی (AFS (Audit Firm Size):

: واحد حسابرسی داخلی (IAU (Internal Audit Unit)

: چرخش شرکای موسسه حسابرسی (AFPR (Audit Firm Partner Rotation)

: تخصص موسسه حسابرسی در صنعت. (AFPI (Audit Firm Proficiency in Industry)

PROF: سود آوری،

SIZE: اندازه شرکت،

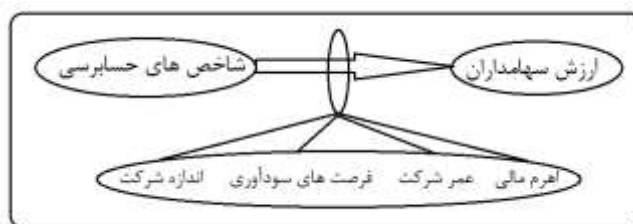
AGE: عمر شرکت،

LEV: اهرم مالی،

$\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_8$: ضرایب رگرسیونی مدل و

ε_0 : درصد خطا می باشد.

مدل مفهومی پژوهش

نوع متغیرها و شیوه ارزیابی آنها متغیرهای مستقل

اندازه موسسه حسابرسی (AFS)^{۱۲}:

موسسات حسابرسی بزرگتر (دارای نام تجاری) حسن شهرت بالایی دارند و این حسن شهرت اعتبار حسابرسی را بالا می برد و اعتبار حسابرسی اطلاعاتی را از توانایی نظارت حسابرسی و از این رو توانایی حسابرسی برای تاثیر گذاردن بر کیفیت اطلاعات بدست می دهد. در بیشتر تحقیقاتی انجام شده در ایران سازمان حسابرسی به عنوان موسسه حسابرسی بزرگ و مابقی موسسات حسابرسی معتمد بورس به عنوان موسسات کوچک در نظر گرفته شده است. شیوه سنجش متغیر مذکور در جدول (۱) آورده شده است.

واحد حسابرسی داخلی (IAU)^{۱۳}

حدود وظایف واحد حسابرسی داخلی را مدیریت تعیین می کند و هدفهای آن از هدفهای حسابرسی مستقل که برای ارائه نظر مستقل نسبت به صورتهای مالی منصوب می شود، متفاوت است. هدفهای واحد حسابرسی داخلی به تناسب نیازهای مدیریت، تغییر می کند؛ درحالی که، هدف اصلی حسابرسی مستقل، حصول اطمینان از نبود هرگونه اشتباه یا تحریف با اهمیت در صورتهای مالی است. از آنجا که برخی از ابزارهای دستیابی به هدفهای مورد نظر حسابرسی مستقل و حسابرسی داخلی یکسان است، پاره‌ای از کارهای واحد حسابرسی داخلی می تواند در تعیین نوع و ماهیت، زمان بندی اجرا و حدود روشهای حسابرسی حسابرسی مستقل مفید واقع شود. واحد حسابرسی داخلی جزئی از واحد اقتصادی است. واحد حسابرسی داخلی هرچه مستقل و بیطرف باشد باز هم نمی تواند به اندازه حسابرسی مستقل به هنگام اظهار نظر نسبت به صورتهای مالی، استقلال داشته باشد. مسئولیت اظهار نظر حسابرسی، تنها با حسابرسی مستقل است و با هر میزان استفاده از نتایج کار واحد حسابرسی داخلی، هرگز از این مسئولیت کاسته نمی شود. در هر صورت، مسئولیت هرگونه قضاوت مربوط به حسابرسی صورتهای مالی با حسابرسی مستقل است (کمیته تدوین استاندارد های حسابداری، ۱۳۹۲). شیوه سنجش متغیر مذکور در جدول (۱) آورده شده است.

چرخش شرکای موسسه حسابرسی (AFPR)^{۱۴}

در سال های اخیر پدیده چرخش موسسات و شریک موسسه حسابرسی به موضوع مهمی در تحقیقات و مباحث حرفه ای اغلب کشورها تبدیل شده و تحقیقات متعددی در رابطه با چرخش موسسات حسابرسی و چرخش شریک حسابرسی انجام شده است که می توان به پژوهش های انجام شده توسط مارا کمران و همکاران (۲۰۰۸) و قانون های اندرو و همکاران (۲۰۰۸) اشاره نمود. همچنین قوانین متعددی نیز در این زمینه به تصویب رسیده است که از جمله آنها میتوان به قانون ساربنز آکسلی (۲۰۰۲) در آمریکا در بیست و چهارمین مصوبه شورای عالی بورس اوراق بهادار اشاره کرد که در آن چرخش منظم موسسات و شریک حسابرسی در دوره زمانی چهار ساله الزامی است. در حالی که مسئولیت اصلی تهیه صورت های مالی بر عهده مدیریت شرکت است، در پی این وقایع انگشت اتهام به سوی حسابرسان نشانه رفته است تا جایی که به طور عمومی از این وقایع به عنوان "شکست حسابرسی" یاد می شود. تلقی عموم این است که فقدان استقلال و کیفیت ضعیف حسابرسی موجب وقوع چنین وقایعی شده است. در پی این وقایع قانون گذاران و تدوین کنندگان استاندارد های حسابداری سعی در تدوین قوانینی داشتند تا استقلال حسابرسی و کیفیت حسابرسی را بهبود بخشند. یکی از این قوانین

12 . Audit Firm Size (AFS)

13 . Internal Audit Unit (IAU)

14 . Audit Firm Partner Rotation (AFPR)

چرخش موسسات حسابرسی و شریک موسسه حسابرسی بوده است (پورحیدری و بدری خیره مسجدی، ۱۳۹۲). شیوه سنجش متغیر مذکور در جدول (۱) آورده شده است.

تخصص موسسه حسابرسی در صنعت (AFPI)^{۱۵}

تخصص صنعت حسابرسی، استراتژی تمایز بین موسسات حسابرسی محسوب می شود که به موسسات حسابرسی امکان م ی دهد تا خودشان را از رقبای خود در انجام تقاضای مشتریان خود متمایز سازند و موسسات حسابرسی را قادر میسازد تا در ویژگی هایی غیر از قیمت، با رقبای خود به رقابت پردازند. استانداردهای حسابرسی حرفه ای بر اهمیت درک محیط تجاری ۳۱۵ تحت (ISA) مشتریان، تاکید کرده اند. به عنوان مثال استاندارد بین المللی حسابرسی عنوان " شناسایی و ارزیابی ریسک تحریفات با اهمیت از طریق شناخت واحد تجاری و محیط آن "حسابرسان را به درک و شناخت صنعتی که واحد تجاری در آن فعالیت میکند، ملزم کرده است (علوی طبری و عارف منش، ۱۳۹۳). شیوه سنجش متغیر مذکور در جدول (۱) آورده شده است.

متغیرهای مورد مطالعه

متغیر وابسته

ارزش سهامداران (SV)^{۱۶}

مطابق با پژوهش رحیمیان و همکاران (۱۳۹۲)، ارزش سهامداران از رابطه زیر محاسبه می گردد:
ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام - (تعداد سهام منتشر شده × آخرین قیمت معامله) = ارزش سهامداران

متغیرهای کنترلی

فرصت های سودآوری^{۱۷}:

فرصت های سودآوری از نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آنها محاسبه می گردد (باغومیان و نقدی، ۱۳۹۳).

اندازه شرکت^{۱۸}

اندازه شرکت از طریق لگاریتم گیری کل دارایی ها در پایان سال بدست می آید (باغومیان و نقدی، ۱۳۹۳).

عمر شرکت^{۱۹}

منظور از عمر شرکت، سنوات عمر شرکت از سال پذیرش در بورس تا قلمرو زمانی پژوهش می باشد (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۰).

درجه اهرمی^{۲۰}

درجه اهرمی از تقسیم کل بدهی های یک شرکت تقسیم بر کل دارایی هایش بدست می آید (باغومیان و نقدی، ۱۳۹۳). نحوه سنجش متغیرها به اختصار در جدول (۱) توضیح داده شده است.

15. Audit Firm Proficiency in Industry (AFPI)

16. Stockholders Value (SV)

17. Prof

18. Size

19. Age

20. LEV

جدول (۱): متغیرهای پژوهش و شیوه سنجش آنها

نام متغیر	علامت اختصاری	نوع متغیر	نحوه سنجش	منبع
چرخش شرکای موسسه حسابداری	AFPR	مستقل	عدم تغییر شرکای امضا کننده گزارش حسابداری در دو سال گذشته، امتیاز صفر، در غیر این صورت، امتیاز یک.	صفرزاده و رفیعی، ۱۳۹۳
اندازه موسسه حسابداری	AFS	مستقل	کمتر بودن درآمد حسابرس شرکت از متوسط درآمد موسسات عضو جامعه، امتیاز صفر؛ در غیر این صورت، امتیاز یک	صفرزاده و رفیعی، ۱۳۹۳
تخصص موسسه حسابداری در صنعت	AFPI	مستقل	عدم استفاده از حسابرس متخصص صنعت، امتیاز صفر و در غیر این صورت، امتیاز یک	صفرزاده و رفیعی، ۱۳۹۳
وجود واحد حسابداری داخلی	IAU	مستقل	در صورتی که شرکت دارای واحد حسابداری داخلی باشد، امتیاز یک، در غیر این صورت، امتیاز صفر	صفرزاده و رفیعی، ۱۳۹۳
ارزش سهامداران	SV	وابسته	(تعداد سهام منتشر شده × آخرین قیمت معامله) = ارزش سهامداران ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام -	بارث و همکاران، ۱۳۹۱
فرصت های سودآوری	PROF	کنترلی	نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آنها.	(باغومیان و نقدی، ۱۳۹۳)
درجه اهرمی	LEV	کنترلی	درجه اهرمی از تقسیم کل بدهی های شرکت تقسیم بر کل دارایی هایش بدست می آید.	(باغومیان و نقدی، ۱۳۹۳)
عمر شرکت	AGE	کنترلی	سنوات عمر شرکت از سال پذیرش در بورس تا قلمرو زمانی پژوهش.	(رحمانی و همکاران، ۱۳۹۰)
اندازه شرکت	SIZE	کنترلی	لگاریتم مانده دارایی ها در پایان سال.	(میرخوند چگینی، ۱۳۹۲)

روش شناسی پژوهش

جامعه آماری این پژوهش متشکل از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ است. در پژوهش حاضر، جامعه آماری بر اساس ویژگی های نظامند تعدیل شده، بنابراین در انتخاب شرکت ها ویژگی های زیر مد نظر قرار گرفت:

۱- اطلاعات مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای عملیاتی تحقیق، برای آنها در دسترس باشد.

۲- دست کم از سال ۱۳۸۹ در بورس پذیرفته شده و تا پایان دوره تحقیق در بورس فعال باشند.

۳- پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند ماه باشد.

۴- جزء صنایع واسطه گری مالی، سرمایه گذاری، بانکی، بیمه و لیزینگ نباشد.

۵- بیش از سه ماه وقفه معاملاتی نداشته باشد

روش تحقیق از سه منظر مختلف به صورت زیر می باشد:

روش تحقیق از نظر ماهیت و محتوایی: در این تحقیق از این رو که در پی یافتن رابطه معناداری بین متغیرهای تحقیق هستیم و همین طور به مطالعه حدود تغییرات متغیر وابسته با توجه به حدود تغییرات متغیرهای مستقل می پردازیم، در زمره تحقیق های همبستگی قرار دارد، بنابراین روش تحقیق از نظر ماهیت و محتوایی یک تحقیق از نوع همبستگی می باشد که برای کشف همبستگی بین متغیرها به روش پس رویدادی عمل خواهد شد.

روش تحقیق از نظر هدف: تحقیق حاضر از لحاظ نوع کار تحقیقاتی و از نظر هدف، یک تحقیق کاربردی است که از اطلاعات واقعی و روش های مختلف آماری برای رد یا عدم رد فرضیه ها استفاده می گردد، و در حوزه تئوری اثباتی قرار می گیرد.

روش انجام تحقیق: انجام این تحقیق در چارچوب استدلال قیاسی- استقرائی می‌باشد، بدین معنی که مبانی نظری و پیشینه تحقیق از راه مطالعات کتابخانه‌ای، مقالات و سایت‌ها در قالب قیاسی و گردآوری اطلاعات برای تأیید یا رد فرضیه‌ها در قالب استقرائی می‌باشد

آمار توصیفی داده‌ها

در جدول (۲)، آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق را در طی دوره مورد بررسی نشان می‌دهد. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق که با استفاده از داده‌های شرکت‌ها طی دوره آزمون (سال‌های ۹۳-۱۳۸۹) اندازه‌گیری شده‌اند، شامل میانگین، میانه، انحراف معیار، کمینه و بیشینه ارائه گردیده است.

جدول (۲). آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

شرح متغیرها	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
SV (Stockholders value): ارزش سهامداران	۰/۴۳۴	۰/۴۳۹	۰/۱۴۵	۰/۱۷۸	۰/۶۸۷
AI (Auditing Indexes): شاخص‌های حسابرسی	۳/۵۰۳	۳/۵۱۶	۰/۷۹۴	۲/۱۷۹	۴/۸۸۶
اندازه موسسه حسابرسی (AFS (Audit Firm Size):	۰/۱۹۰	۰/۰۰۰	۰/۳۹۳	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
: واحد حسابرسی داخلی (Internal Audit Unit) IAU	۰/۵۲۴	۰/۵۱۵	۰/۲۰۷	۰/۱۷۸	۰/۸۸۶
چرخش شرکای موسسه حسابرسی (AFPR (Audit Firm Partner Rotation)	۲۷/۳۵۸	۲۷/۲۲۶	۱/۳۶۴	۲۳/۸۴۷	۳۲/۲۷۰
: تخصص موسسه حسابرسی در صنعت (AFPI (Audit Firm Proficiency in Industry)	۰/۱۲۱	۰/۰۳۵	۰/۳۲۸	-۰/۸۸۷	۲/۶۰۴
PROF: فرصت‌های سودآوری	۱/۳۷۰	۱/۲۴۰	۰/۷۱۹	۰/۲۲۳	۷/۲۴۴
SIZE: اندازه شرکت	۰/۱۲۵	۰/۱۰۵	۰/۱۲۶	-۰/۲۴۰	۰/۶۳۱
AGE: عمر شرکت	۰/۶۰۷	۰/۶۱۹	۰/۱۸۰	۰/۰۹۶	۱/۱۹۵
LEV: اهرم مالی	۰/۲۱۶	۰/۱۹۷	۰/۱۴۷	۰/۰۰۰	۰/۸۰۸

آمار استنباطی

آزمون پایایی متغیرها

در این قسمت به بررسی ایستایی یا پایایی متغیرهای پژوهش پرداخته شد. به منظور بررسی پایایی، از آزمون ایم، پسران و شین^{۲۱} (۱۹۹۷) استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول (۳) نشان داده شده است

²¹ . Im , Pesaran, Shin

جدول (۳) آزمون ایم، پسران و شین (IPS)

p-value	W-stat	متغیر
۰/۰۰۸	۲۷/۷۷۴	SV (Stockholders value): ارزش سهامداران
۰/۰۱۹	۱۱/۹۸۸	AI (Auditing Indexes): شاخص های حسابرسی
۰/۰۰۹	۲۵/۵۳۶	اندازه موسسه حسابرسی (AFS (Audit Firm Size):
۰/۰۱۶	۱۴/۱۸۱	: واحد حسابرسی داخلی (Internal Audit Unit) IAU
۰/۰۱۰	۲۳/۴۷۸	: چرخش شرکای موسسه حسابرسی (AFPR (Audit Firm Partner Rotation)
۰/۰۱۵	۱۵/۴۲۴	: تخصص موسسه حسابرسی در صنعت (AFPI (Audit Firm Proficiency in Industry)
۰/۰۱۰	۲۳/۴۷۸	PROF : فرصت های سودآوری
۰/۰۱۳	۱۶/۷۷۶	SIZE : اندازه شرکت
۰/۰۱۲	۱۵/۵۵۴	AGE : عمر شرکت
۰/۰۱۱	۱۳/۲۶۷	LEV : اهرم مالی

با توجه به نتایج آزمون IPS (جدول ۳)، چون مقدار P برای تمامی متغیرها کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه این متغیرهای پژوهش در طی دوره پژوهش در سطح پایا بوده اند نتایج آزمون IPS نشان می دهد که، میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال های مختلف ثابت بوده است. در نتیجه استفاده از این متغیرها در مدل باعث بوجود آمدن رگرسیون کاذب نمی شود.

تعیین مدل مناسب برای تخمین مدل رگرسیون

با توجه به ادبیات تحقیق موجود و نیز ماهیت فرضیه های تحقیق در این پژوهش از داده های ترکیبی استفاده شده است. بمنظور تعیین مدل مناسب (تلفیقی یا تابلویی با اثرات ثابت یا تصادفی) برای آزمون فرضیات از آزمون های چاو و هاسمن استفاده شده است.

الف) آزمون چاو

نتایج مربوط به آزمون F برای مدل رگرسیونی تحقیق حاضر در جدول (۴) نشان داده شده است.

جدول (۴) آزمون چاو

نتیجه آزمون		احتمال	آماره F	مدل رگرسیونی
مدل پانل	رد فرض صفر	۰/۰۰۱۰	۱۰۹/۶۷۶	اول
مدل پانل	رد فرض صفر	۰/۰۰۰۶	۱۳۲/۶۷۶	دوم

در مورد مدل های اول تا دوم با توجه به سطح معناداری نتایج آزمون چاو نشان می‌دهد فرض H_0 (مدل تلفیقی) تایید نمی‌شود. به بیان دیگر، آثار فردی یا گروهی وجود دارد و باید از روش داده‌های تابلویی (پانل) برای بر آورد مدل رگرسیونی تحقیق استفاده شود که در ادامه برای تعیین نوع مدل پانل (با اثرات تصادفی یا اثرات ثابت) از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

ب) آزمون هاسمن

پس از مشخص شدن اینکه عرض از مبدأ برای سال‌های مختلف یکسان نیست، باید روش استفاده در برآورد مدل (اثرات ثابت یا تصادفی) تعیین گردد که بدین منظور از آزمون هاسمن استفاده می‌گردد.

در آزمون هاسمن فرضیه H_0 مبنی بر سازگاری تخمین های اثر تصادفی را در مقابل فرضیه H_1 مبنی بر ناسازگاری تخمین های اثر تصادفی آزمون می‌نماید.

جدول (۵) آزمون هاسمن

نتیجه آزمون		احتمال	آماره χ^2	مدل رگرسیونی
پانل با اثرات تصادفی	رد فرض صفر	۰/۱۶۴	۳/۱۰۹	اول
پانل با اثرات ثابت	رد فرض صفر	۰/۰۰۰۸۷	۱۶۴/۳۳۲	دوم

نتایج مربوط به آزمون هاسمن برای مدل های اول تا دوم در جدول (۵) نشان داده شده است. نتایج نشان داده که آماره χ^2 آزمون هاسمن برای مدل دوم برابر با ۱۶۴/۳۳۲ بدست آمده است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار می‌باشند که حاکی از تایید فرضیه H_1 می‌باشد، لذا با توجه به آزمون هاسمن برآزش مدل های رگرسیونی اول این تحقیق با استفاده از مدل داده‌های پانل به روش اثرات ثابت مناسب خواهد بود.

از سوی دیگر نتایج مربوط به آزمون هاسمن نشان داده که سطح معناداری آماره χ^2 آزمون هاسمن برای مدل اول برابر با ۰/۱۶۴ بدست آمده است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار نمی‌باشند که حاکی از رد فرضیه H_1 می‌باشد، لذا با توجه به آزمون هاسمن برآزش مدل رگرسیونی دوم این تحقیق با استفاده از مدل داده‌های پانل به روش اثرات تصادفی مناسب خواهد بود.

آزمون فروض کلاسیک رگرسیون

پیش از برآزش مدل های رگرسیون لازم است ابتدا مفروضات رگرسیون خطی مورد آزمون قرار گیرد.

آزمون نرمال بودن

برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیر وابسته از آزمون جارکوبرا استفاده شده است. این آزمون برای متغیر وابسته انجام شده است. با توجه به جدول فوق و آماره جارکوبرا از آنجائی که سطح معنی‌داری برای متغیر وابسته بیشتر از ۰/۰۵ است فرضیه H_0 تایید شده لذا با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت متغیر مزبور از توزیع نرمال برخوردارند.

جدول (۶). آزمون جارکوبرا

نام متغیر	آماره جارکوبرا	سطح معناداری	نتیجه
SV (Stockholders value): ارزش سهامداران	۱/۲۳۳	۰/۲۹۹	توزیع نرمال است

آزمون استقلال خطاها

آزمون دوربین واتسون همبستگی سریالی بین باقیمانده (خطا)های رگرسیون را بر مبنای فرض صفر آماری زیر آزمون می‌نماید:

H0: بین خطاها خود همبستگی وجود ندارد.

H1: بین خطاها خود همبستگی وجود دارد.

جدول (۷). آزمون استقلال خطاها

آماره دوربین واتسن	مقادیر بحرانی (سطح خطا ۱٪)		مدل رگرسیونی
	DI	Du	
۲/۱۸۸	۱/۴۶۱	۱/۹۶۷	اول
۱/۹۳۲	۱/۵۲۳	۱/۸۷۶	دوم

آماره دوربین واتسن به همراه مقادیر بحرانی در سطح خطای ۵٪ به شرح جدول (۷) است. با توجه به اینکه مقدار آماره دوربین واتسون محاسبه شده مدل رگرسیونی تحقیق حاضر از مقدار بحرانی در سطح خطای ۰,۰۵ بزرگتر است لذا عدم همبستگی پیاپی یا سریالی باقی مانده ها در مدل‌های رگرسیونی تحقیق در سطح معنی‌داری ۰,۰۵ مورد تایید قرار می‌گیرد.

ناهمسانی واریانس‌ها

یکی از موضوعات مهمی که در اقتصاد سنجی به آن برخورد می‌کنیم موضوع واریانس ناهمسانی است. واریانس ناهمسانی به این معناست که در تخمین مدل رگرسیون مقادیر جملات خطا دارای واریانس‌های نابرابر هستند. به منظور برآورد واریانس ناهمسانی در این تحقیق از آزمون وایت استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون به صورت جدول (۸) بیان می‌شود.

جدول (۸). نتایج حاصل از ناهمسانی واریانس

نتیجه آزمون	P-value	آماره وایت	مدل رگرسیونی
واریانس خطاها همسان اند	۰/۴۰۱	۱/۷۳۳	اول
واریانس خطاها همسان اند	۰/۳۳۶	۱/۸۸۵	دوم

نتایج حاصل از آزمون وایت (آماره F) در جدول (۸) آورده شده است. نتایج نشان دهنده این است که آماره F مدل‌های اول تا پنجم در سطح خطای ۰,۰۵ معنی‌دار نیستند در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر وجود ناهمسانی واریانس در بین داده‌های مدل در سطح خطای ۰,۰۵ رد می‌شود. به همین دلیل می‌توان از مدل رگرسیونی OLS استفاده نماییم.

پس از بررسی فروض کلاسیک در قسمت بعد نتایج حاصل از برازش مدل‌های رگرسیونی تحقیق و به تبع آن فرضیه‌های تحقیق مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها فرضیه اصلی

"شاخصهای حسابرسی بر ارزش سهامداران شرکتها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارند."

پس از آزمون مفروضات رگرسیون و اطمینان از برقراری آنها، نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون فوق در جدول (۹) ارائه شده است. مقدار آماره F (۱۰/۷۱۱) نیز حاکی از معنی داری کل مدل رگرسیون می باشد. همان طور که در قسمت پایین جدول (۹) مشخص شده است، ضریب تعیین و ضریب تعدیل شده مدل فوق به ترتیب عبارتند از ۰/۳۸۹ درصد و ۰/۳۵۳ درصد. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که در معادله رگرسیونی مزبور، تنها حدود ۰/۳۵۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته شرکت های مورد بررسی توسط متغیرهای مستقل و کنترل مزبور تبیین می شوند. در این جدول اعداد مثبت (منفی) در ستون مقدار ضریب نشان دهنده میزان تاثیر مستقیم (معکوس) هر یک از متغیرها بر ارزش سهامداران شرکت ها است.

جدول (۹) نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

$SV_{i,t} = b_0 + b_1 AI_{i,t} + b_2 AGE_{i,t} + b_3 LEV_{i,t} + b_4 Prof_{i,t} + b_5 LEV_{i,t} + b_6 Size_{i,t} + e_0$				
نام متغیر	ضریب متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی داری
عدد ثابت	β_0	۰/۷۴۳	۲/۸۷۳	۰/۰۰۴
AI (Auditing Indexes): شاخص های حسابرسی	β_1	۰/۱۶۵	۲/۲۳۱	۰/۰۴۶
اندازه موسسه حسابرسی (AFS (Audit Firm Size):	β_2	۰/۳۳۸	۲/۸۷۶	۰/۰۲۱
: واحد حسابرسی داخلی (Internal Audit IAU Unit)	β_3	۰/۴۲۷	۳/۱۱۱	۰/۰۲۸
: چرخش شرکای موسسه حسابرسی (AFPR (Audit Firm Partner Rotation)	β_4	۰/۷۱۴	۰/۹۰۹	۰/۳۲۷
: تخصص موسسه حسابرسی در صنعت (AFPI (Audit Firm Proficiency in Industry)	β_5	۰/۶۰۲	۲/۹۲۱	۰/۰۱۶
PROF: فرصت های سودآوری	β_6	۰/۲۸۸	۲/۱۲۹	۰/۰۴۱
SIZE: اندازه شرکت	β_7	۰/۱۹۴	۳/۲۷۳	۰/۰۰۲۷
AGE: عمر شرکت	β_8	۰/۱۵۶	۲/۱۲۹	۰/۰۴۹
LEV: اهرم مالی	β_9	۰/۱۱۴	۲/۹۰۹	۰/۰۳۱
ضریب تعیین	۰/۳۸۹	آماره F		۱۰/۷۱۱
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۵۳	معنی داری (P-Value)		۰/۰۰۸۳
		آماره دوربین واتسون		۲/۱۸۸

فرضیه های فرعی

فرضیه فرعی اول: چرخش شرکای موسسه حسابرسی بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران آنان تاثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی دوم: اندازه موسسه حسابرسی بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی سوم: تخصص موسسه حسابرسی در صنعت بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی چهارم: وجود واحد حسابرسی داخلی بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد.

جدول (۱۰) نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

$SV_{i,t} = b_0 + b_1 AFS_{i,t} + b_2 IAU + b_3 AFPR + b_4 AGE_{i,t} + b_5 LEV_{i,t} + b_6 Prof_{i,t} + b_7 LEV_{i,t} + b_8 Size_{i,t} + e_0$				
نام متغیر	ضریب متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی داری
عدد ثابت	β_0	۰/۱۶۷	۲/۴۸۳	۰/۰۳۸
اندازه موسسه حسابرسی (AFS (Audit Firm Size):	β_1	۰/۴۴۳	۲/۹۰۹	۰/۰۳۱
: واحد حسابرسی داخلی (Internal Audit Unit) IAU	β_2	۰/۱۵۲	۲/۹۲۱	۰/۰۱۶
: چرخش شرکای موسسه حسابرسی (AFPR (Audit Firm Partner Rotation)	β_3	۰/۹۱۱	۲/۱۲۹	۰/۰۴۱
PROF : فرصت‌های سودآوری	β_4	۰/۱۲۱	۳/۲۷۳	۰/۰۰۲۷
SIZE : اندازه شرکت	β_5	۰/۵۶۱	۳/۱۵۴	۰/۰۰۲
AGE : عمر شرکت	β_6	۰/۴۲۱	۲/۳۸۱	۰/۰۱۸
LEV : اهرم مالی	β_7	۰/۵۲۷	۲/۶۱۹	۰/۰۰۹
ضریب تعیین	۰/۵۲۸	آماره F		۱۳/۸۴۳
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۸۱	معنی داری (P-Value)		۰/۰۰۰۶۱
		آماره دوربین واتسون		۱/۹۳۲

پس از آزمون مفروضات رگرسیون و اطمینان از برقراری آن‌ها، نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون فوق در جدول (۱۰) ارائه شده است. مقدار آماره F (۱۳/۸۴۳) نیز حاکی از معنی داری کل مدل رگرسیون می باشد. همان طور که در

قسمت پایین جدول (۱۰) مشخص شده است، ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده مدل فوق به ترتیب عبارتند از ۰/۵۲۸ درصد و ۰/۴۸۱ درصد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که در معادله رگرسیونی مزبور، تنها حدود ۰/۴۸۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته شرکت‌های مورد بررسی توسط متغیرهای مستقل و کنترل مزبور تبیین می‌شوند. در این جدول اعداد مثبت (منفی) در ستون مقدار ضریب نشان دهنده میزان تاثیر مستقیم (معکوس) هر یک از متغیرها بر ارزش سهامداران شرکت‌ها است.

بحث، نتیجه گیری

این پژوهش به بررسی تاثیر شاخص‌های حسابداری بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین تخصص صنعت حسابداری، دوره تصدی حسابداری، اندازه موسسه حسابداری و حسابداری داخلی با ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت معناداری وجود دارد. به عبارتی در صورت استفاده از خدمات حسابداری متخصص صنعت و همچنین با افزایش دوران تصدی حسابداری، ریسک اطلاعاتی شرکت کاهش و با کاهش ریسک اطلاعاتی، بازده مورد انتظار سهامداران کاهش می‌یابد. کاهش بازده مورد انتظار سهامداران، کاهش هزینه سرمایه و در نهایت افزایش ارزش افزوده اقتصادی را برای شرکت به دنبال خواهد داشت. و حسابداری داخلی، به طور کلی و هر واحد حسابداری داخلی بطور خاص، از طریق ایجاد اطمینان و انجام خدمات مشاوره ایجاد ارزش افزوده در سازمان می‌کند.

فرضیه پژوهش حاضر، به دنبال پاسخی برای این سوال بود که آیا شاخص‌های حسابداری بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد یا خیر؟

فرضیه این پژوهش، عبارتست از اینکه: شاخص‌های حسابداری بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد.

با توجه به آزمون فرضیه پژوهش، این نتیجه حاصل شد که شاخص‌های حسابداری بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارند. مقدار آماره $F(10/711)$ حاکی از معنی داری کل مدل رگرسیون می‌باشد. همان طور که در قسمت پایین جدول (۹) مشخص شده است، ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده مدل فوق به ترتیب عبارتند از ۰/۳۸۹ درصد و ۰/۳۵۳ درصد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که در معادله رگرسیونی مزبور، تنها حدود ۰/۳۵۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته شرکت‌های مورد بررسی توسط متغیرهای مستقل و کنترل مزبور تبیین می‌شوند

با توجه به آزمون فرضیه‌های فرعی پژوهش، این نتیجه حاصل شد که مقدار آماره $F(13/843)$ حاکی از معنی داری کل مدل رگرسیون می‌باشد. همان طور که در قسمت پایین جدول (۱۰) مشخص شده است، ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده مدل فوق به ترتیب عبارتند از ۰/۵۲۸ درصد و ۰/۴۸۱ درصد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که در معادله رگرسیونی مزبور، تنها حدود ۰/۴۸۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته شرکت‌های مورد بررسی توسط متغیرهای مستقل و کنترل مزبور تبیین می‌شوند.

از آنجایی که شاخص‌های حسابداری بر ارزش سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معناداری دارد. بنابراین نتایج پژوهش حاضر با پژوهش حساس یگانه وهمکاران (۱۳۹۲) همسو می‌باشد

پیشنهادات بر مبنای یافته‌های تحقیق

۱- مطابق با تبصره ۲ ماده ۱۰ دستورالعمل موسسه‌های حسابداری معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۶/۰۵/۰۸ و اصلاحیه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷ شورای عالی بورس و اوراق بهادار: موسسه‌های حسابداری و شرکای مسوول کار حسابداری هر یک از اشخاص حقوقی فوق مجاز نیستند بعد از گذشت ۴ سال متوالی، بار دیگر سمت حسابداری مستقل و بازرسی قانونی شرکت یادشده را بپذیرند. نتایج حاصل از این تحقیق و برخی تحقیق‌های مشابه داخلی و خارجی

بیانگر این مطلب است که با افزایش دوره تصدی حسابرِس، کیفیت حسابرِسی افزایش و با افزایش کیفیت حسابرِسی، هزینه سرمایه شرکت کاهش و ارزش افزوده اقتصادی ایجاد شده برای سهامداران نیز افزایش می یابد. بنابراین، پیشنهاد می شود، سازمان بورس و اوراق بهادار نتایج حاصل از انجام این دستورالعمل را در موردشرکتهای پذیرفته شده در بورس مورد ارزیابی قرار دهد.

۲- در حال حاضر و با توجه به شرایط اقتصادی کشور باید هزینه تولید و هزینه تامین مالی شرکتهای بورسی که قلب تپنده کشور هستند کاهش و ثروت سهامداران و به طور کلی جامعه افزایش پیدا کند. نتایج حاصل از این تحقیق بیانگر این است که تخصص صنعت حسابرِس و دوره تصدی حسابرِس عوامل موثر بر کاهش هزینه سرمایه و افزایش ارزش افزوده اقتصادی ایجاد شده شرکت است. بنابراین به سهامداران و مدیران تمامی شرکتهای بورسی پیشنهاد می شود در انتخاب حسابرِس و بازرس قانونی توجه بیشتری نمایند و از خدمات حسابرسان متخصص صنعت استفاده نمایند و حتی الامکان از تغییر حسابرِس تا زمان مجاز (۴سال در ایران) خودداری نمایند.

پیشنهادات برای پژوهش های آتی

- ۱- با انجام هر پژوهش، راه به سوی مسیر جدید باز می شود و ادامه راه، مستلزم انجام تحقیقات دیگری است بنابراین، انجام تحقیقاتی به شرح زیر در ادامه نتایج این پیشنهاد می شود: در تحقیقات آتی میتوان متغیرهای دیگری همچون اندازه هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره، جنسیت هیئت مدیره، دوره تصدی هیئت مدیره، سن مدیران، تعداد جلسات کمیته حسابرِسی، مالکیت مدیریتی، سهام دار بودن یا نبودن دولت، مخارج تحقیق و توسعه، و اندازه شرکت را به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفت و رابطه آنها را با ارزش ایجاد شده برای سهامداران مورد مطالعه قرار داد.
- ۲- به هیأت های امن و رؤسای دانشگاه ها پیشنهاد می شود به منظور ارتقای سطح مسئولیت پاسخگویی مالی حاکم بر مصرف و به کارگیری منابع مالی این موسسات نسبت به استقرار واحد حسابرِس داخلی و تشکیل کمیته حسابرِس در واحد تحت سرپرستی خود اقدام کنند.

منابع فارسی

۱. ابراهیمی کردلر، علی و رحمتی، سلمان (۱۳۹۳) "بررسی رابطه اندازه، دوره تصدی و تخصص حسابرِس در صنعت با نقد شونددگی سهام" تحقیقات حسابداری و حسابرِسی، سال پنجم، شماره ۲۱، ص ۵۱-۳۸
۲. ابراهیمی میمند، مهدی و زمانی، زینب (۱۳۹۳) "تاثیر کیفیت حسابرِسی، ساختار مالکیت و ساختار هیات مدیره بر رابطه بین سود و بازده سهام" حسابرِسی: نظریه و عمل، سال اول، شماره ۲، صص ۸۹-۱۱۶
۳. آقای، محمدعلی؛ ناظمی اردکانی مهدی. (۱۳۹۱) تخصص حسابرِس در صنعت و مدیریت اقلام تعهدی اختیاری. مجله دانش حسابرِسی، شماره ۴۶، ۴-۱۷
۴. بادآورنهدی، ی.؛ تقی زاده، خ. (۱۳۹۲) بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرِسی و کارایی سرمایه گذاری. بررسی های حسابداری و حسابرِسی، ۲۰(۲): ۴۲-۱۹
۵. حساس یگانه، یحیی، محمودی، مهدی و پناهی، سونیا (۱۳۹۲) "بررسی تاثیر عوامل کیفی حسابرِسی بر ارزیابی عملکرد مدیریت در تبیین ارزش ایجاد شده برای سهامداران" یازدهمین همایش ملی حسابداری ایران، کد COI مقاله

۶. باغومیان، رافیک و نقدی، سجاد. (۱۳۹۳) تأثیر ساز و کار حاکمیت شرکتی بر میزان افشای اختیاری در گزارش گری سالانه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله دانش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۶. صص: ۱۳۶-۱۱۹.
۷. برزگری خانقاه، جمال و اکرمی، مصیب (۱۳۹۳) " رفتارشناسی کیفیت حسابرسی بر ارزش گذاری سهام " مطالعات مدیریت راهبردی، شماره ۱۸، صص ۷۷-۵۹
۸. خداپرست، عباس(۱۳۸۹). بررسی رابطه بین ارزشی افزوده اقتصادی و نرخ بازده سرمایه گذاری. مجله اقتصادی ماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی، شماره های ۱۱ و ۱۲. صص: ۱۲۸-۱۱۳.
۹. خدای پور، احمد، محمد رضا خانی، وحید و هوشمند زعفرانی، رحمت اله، (۱۳۹۲) "بررسی تاثیر ویژگیهای کیفی حسابرسی بر هزینه حقوق صاحبان سهام"، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۰، صص: ۱۲۱-۱۰۸
۱۰. رحمانی، علی، مسجد موسوی، میرسجاد و قیطاسی، روح اله. (۱۳۹۰). بررسی رابطه سودآوری و بازده با توجه به چرخه عمر و اندازه شرکت. نشریه پژوهش‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۹.
۱۱. رحیمیان، نظام‌الدین و جان فدا، رضا. (۱۳۹۳). بررسی چرخش اجباری و داوطلبانه موسسات حسابرسی بر کیفیت حسابرسی. حسابرسی نظریه و عمل. شماره ۱، صص: ۸۹-۶۷
۱۲. ردینگ، کورت اف، سویل، پاول ج، اندرسون، یورتن ال، هد، میشل ج، رامامورتی، سریدههار، سالاماسیک، مارک، ریدل، کریس (۲۰۰۹) "حسابرسی داخلی خدمات اطمینان بخش و مشاوره" ترجمه: علی کمالی زارع با همکاری دکتر حسین کثیری و بهمن زندیه. نشر پویه مهر اشراق
۱۳. صفرزاده، محمدحسین و رفیعی، افسانه. (۱۳۹۳). تبیین ارتباط بین رقابت در بازار محصول و راهبری شرکتی دانش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۸.
۱۴. علوی طبری، سید حسین، عارف منش، زهره (۱۳۹۳). تخصص صنعت حسابرسی و پیامدهای حسابرسی. پژوهش حسابداری. شماره ۱۲. صص: ۴۵-۲۱.
۱۵. کمیته تدوین استاندارد های حسابداری. (۱۳۹۲). استاندارد های حسابرسی، انتشارات سازمان حسابرسی.
۱۶. مجله میثاق مدیران، (۱۳۸۶) " تجزیه و تحلیل ارزش سهام سهامداران " شماره ۳۱، صص ۵۳-۵۱
۱۷. ملکیان کله بستی، ا؛ معین الدین، م. و کلانتری، ا. (۱۳۹۰) رابطه کیفیت حسابرسی مستقل و اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۱۹ (۶۶): ۸۰-۶۹
۱۸. مهرانی، ساسان و جمشیدی ایوانکی، کوروش. (۱۳۹۴). عوامل موثر بر تعیین حق الزحمه حسابرسی. مجله حسابدار رسمی. شماره ۱۳.
۱۹. میرخوند چگینی، زینب. (۱۳۹۲) بررسی تأثیر رقابت در بازار محصول بر کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تاکستان.

۲۰. واعظ، سیدعلی، احمدی، محمدرمضان و رشیدی‌باغی، محسن. (۱۳۹۲). تاثیر کیفیت حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی شرکت‌ها. دانش حسابداری مالی. سال سوم، شماره ۱ (۷). صص: ۹۲-۱۱۴

منابع لاتین

1. Alastair Lawrence, Miguel Minutti-Meza, and Ping Zhang. (2011). "Can Big 4 versus Non-Big 4 Differences in Audit-Quality Proxies Be Attributed to Client Characteristics?". *The Accounting Review* 86 (1), 259.
2. Alastair Lawrence, Miguel Minutti-Meza, and Ping Zhang. (2011). "Can Big 4 versus Non-Big 4 Differences in Audit-Quality Proxies Be Attributed to Client Characteristics?". *The Accounting Review* 86 (1), 259.
3. Barth, Mary E.; Konchitchki, Yaniv; Landsman, Wayne. (2009). Cost of Capital and Earnings Transparency. Research Paper Series, Stanford University, Graduate School of Business
4. Choi, J. -H. , Kim, C. , Kim, J. -B. , & Zang, Y. (2015). Audit office size, audit quality, and audit pricing. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 29 (1) , 73-97
5. De Angelo, L. (1981). Audit size and audit quality? *Journal of Accounting and Economic*, 3 (3): 23-26.
6. Fernando, G. D., Abdel-Meguid, A. M. and Elder, R. J., (2010), "Audit Quality Attributes, Client Size and Cost of Equity Capital", *Review of Accounting and Finance*. Vol. 9, No. 4, PP. 363-381
7. Hakim, F., Omri, M. A. and Hakim, I., (2010), "Audit quality and equity liquidity, some evidence on the role of auditor tenure and auditor industry specialization in Tunisian context", *Journal of Business Continuity and Risk Management*, Vol. 1, No. 2, PP. 151-165
8. Gul, Ferdinand A.; Fung, Simon Yu Kit and Bikki Jaggi. (2009). "Earnings quality: some evidence on the role of auditor tenure and auditors' industry expertise". *Journal of Accounting and Economics*, Vol.47, PP.265-287
9. Li ,Brooks., C.S.Anges Chang.& Kenneth J.Reichel (2013). Audit Board Tenure & Financial Reporting Quality. Available in WWW.SSRN.com
10. Li ,Brooks., C.S.Anges Chang.& Kenneth J.Reichel (2013). Audit Board Tenure & Financial Reporting Quality. Available in WWW.SSRN.com
11. Mgbame Chijoke Oscar.Eragbhe Emmanuel .Osazuwa Nosakhare Peter .(2012). Audit Partner Tenure and Audit Quality: An Empirical Analysis. *European Journal of Business and Management*.154-163
12. Sterck. M., Scheers, B. and Bouckaret, G., (2005), "The Modernization of the Public Control Pyramid: International Trends ", *bestuurlijke organisatie vlaanderen*
13. Rappaport, Alfred (1998) *Creating Shareholder Value: A Guide for Managers and Investors Revised and Updated*. New York: The Free Press.